

L'aventura està servida

ISIDRE GRAU

Opinió

Arran de la publicació de *Cerca-món* (1982), de Lluís Racionero, crítiques com Àlex Broch saludaven l'aparició de la novel·la històrica, tan necessària per a la normalització cultural. Gairebé 30 anys després comprovem que no tan sols el gènere ha cobert (amb desigual fortuna) tota la historiografia nacional sinó que ha esdevingut una etiqueta sota la qual s'han aixoplugat relats amb més imaginació que fons històric. De fet, ja el mateix Racionero al final de la seva visió del romànic tenia l'honestat d'informar el lector de les dades tergiversades en benefici de la ficció, però que fes coincidir personatges incompatibles en el temps no ens va impedir penetrar en els orígens dels monestirs i les tensions pròpies de l'època.

En aquestes tres dècades ha conviscut la militància de no deixar cap període sense atendre –amb unes versions novel·lades aptes per al públic en general, no especialitzat– i la utilització de contextos històrics per situar-hi trames que només aprofitaven la seva aroma i feien unes contribucions ben migrades (quan no falsejades) a la veritat històrica. En quina mesura aquest ús i abús de la història ajuda a conèixer millor el passat? On acaba el rigor documental i on comença l'oportunisme comercial? Són qüestions, totes elles, que hauran de jutjar millor els especialistes.

Aquestes consideracions, però, vénen a tomb davant d'una novel·la que, tot i estar ambientada en un marc històric concret, es declara no històrica i aposta per l'aventura pura i dura. Em refereixo a *Les bodes del diable*, de Pau Fa-

Il·lustració: Guillem Cifré

ner, el menorquí més prolífic de les lletres catalanes. Són 734 pàgines d'una prosa eficaç, addictiva, que aviat fa còmplice el lector amb les desventures del jove lleidatà Gladis París, que el 1285 veu amenaçada la seva unió amb la dona que estima. Tot el que passa a continuació ja és estirar el fil d'una troca feta d'anades i vingudes i d'encontres amb el bé i el mal. El lector queda a mercè de les peripècies del protagonista, i segueix la munió de personatges que l'ajuden o l'entrebiquen, amb la mateixa absorció que li provocaria *El comte de Montecristo* o *Els tres mosqueters*. Sense expectatives d'aprendre res de la història oficial que hi ha al darrere.

Aconseguir que l'aventura capti l'atenció d'un públic ampli, d'interessos ben diversos però unit pel plaer de llegir, no és una empresa fàcil, si no hi ha un ofici narratiu al darrere. En primer lloc, cal assegurar la solidesa de la història –amb un tema dels considerats *eterns*, com en aquest cas és el dret a l'amor– i armar una estructura tan enginyosa com transparent –com ara un viatge de múltiples etapes– que no enfarregui i resulti amena de seguir, amb al·licients de recanvi. Segons Ken Follett, mestre indiscutible en l'art de fer-se llegir, el llibre amb vocació de *best-seller* ha de respectar un model de funcionament segur: una trama de suspens, amb gent en perill, si pot ser sota una amenaça de tipus universal, i que

tingui uns protagonistes que generin empatia. Les successives incidències argumentals han d'encendre prou curiositat per voler aclarir què passarà després, i quan s'obté alguna resposta,

Grace Kelly puja als altars

M.J. JORDAN

Com era Grace Kelly? Una bellesa gèlida, distant, amb flaire de deessa i capacitat de seducció impresa a l'ADN. Això és el que respondrien la majoria dels mortals. Tots... menys Donald Spoto. El prestigiós i sempre perspicaç biògraf de grans noms de l'escena com Marlene Dietrich, Laurence Olivier i Marilyn Monroe descriu l'actriu que va canviar el seu tron a Hollywood per la corona d'un principat d'opereta com una dona bona, lluitadora, molt treballadora, sensible, tímida, gens llibertina i amb ganes de ser estimada. El glamur fred no té lloc en la biografia que ha escrit sobre la bella dama de final tràgic. Tot el seu text (publicat per Lumen) va enfocat a descriure'ns una

persona de carn i ossos a la qual és clar que l'autor adorava. La va conèixer de molt jove, perquè li va demanar una entrevista arran d'un llibre que estava escrivint sobre Hitchcock i sorprenentment ella, que ja era princesa i tenia els seus fills, va acceptar. A partir d'aquí es va establir una connexió i fins i tot Spoto feia de correu entre la bella princesa reclosa en el seu món d'obres benèfiques i el director de cinema que la va convertir en mite.

Si a la resta d'actors els deia "bestiar", a la rossa de Filadèlfia Hitch li deixava fins i tot opinar sobre el vestuari. Kim Novak es va rebotar inútilment perquè es veia lletja a *Vertigen*. Grace Kelly, en canvi, va convèncer el mestre del suspens a la primera que no podia

Grace Kelly té una nova biografia

sortir del llit per agafar un telèfon (*Crim perfecte*) amb una bata de vellut, sinó amb camisa de dormir.

Aquesta és una de les moltes anècdotes d'un llibre que Spoto va prometre a l'actriu que només escriuria 25 anys després de la seva mort. I ho ha complert. Si visqués ella estaria encantada amb un retrat tan elegant que recorda com va aprendre una mica de suahili per anar a l'Àfrica a fer *Mogambo* però no s'entreté en els seus problemes matrimonials. Això no vol dir que no sigui interessant i fins i tot que ens porti informació rellevant, com el fet que l'actriu estava embarassada (després el perdria) quan Hitch li va proposar fer *Marlie, la lladre*, i això va influir en la negativa. Volum apte per a fans. *

ENTRESETMANA

MANUEL CUYÀS

queda oberta una altra pregunta. Si tot aquest engranatge està avalat per una documentació consistent, sense esclatxes, que proporciona coneixements concrets, molt millor. Però Follett també sap que el ritme narratiu no pot ser pla, sempre d'igual intensitat, sinó que ha de passar per diverses modulacions dramàtiques, amb escenes molt visuals, gairebé cinematogràfiques, l'acció abundant i els diàlegs curts i directes.

L'autor d'*Els pilars de la terra* arriba a prescriure entre 50 i 100 escenes dramàtiques dins de l'entramat. Si aquesta és la recepta, puc assegurar que *Les bodes del diable* compleix amb es-

L'abús de la història ajuda a conèixer millor el passat?

creix les condicions per convertir-se en un *best seller*, un d'aquests llibres a l'abast de qualsevol devot de les aventures emocionants, amb renovades sorpreses. Una prosa gens carregada, sense descripcions tedioses, delata l'astúcia d'un narrador amb moltes hores de vol. Algú amb més de tres dècades donant ales a una fèrtil imaginació, i que ara ha decidit apostar per l'aventura sense embuts.

Només és de lamentar que, per fer aquest viatge narratiu, l'autor hagi tingut la temptació d'emparar-se en un pseudònim. Com si la seva copiosa obra anterior, etiquetada de realisme màgic, s'hagués convertit en un destorb per conquistar mercat. Una prova més de la salut atrofiada que continua tenint la recepció lectora i crítica de la literatura en català. *

Tot polint 'La plaça del Diamant'

La Fundació La Mirada de Sabadell acaba de publicar un aplec de les cartes que Armand Obiols, establert a Viena després de moltes vicissituds d'exili, va enviar a Mercè Rodoreda, que vivia a Ginebra, entre 1941 i 1971, any de la mort d'ell. El llibre es titula *Cartes a Mercè Rodoreda* i ha anat a cura de Maria Saludes i Amat, amb transcripció i notes de Jordi Puig Panella.

Les primeres cartes d'Obiols són dramàtiques. Les incomoditats de l'exili, les feines d'escarràs... "Estimada Mercè", "m'agradaria abraçar-te", "la feina d'aquí és dura", "t'enyoro molt, Joan". L'escriptor Armand Obiols es deia de debò Joan Prat, i amb un "Joan" signava les cartes.

El volum cobra un interès positiu en les setze cartes, ja conegudes, que fan referència a *La plaça del Diamant* o més ben dit a *Colometa*, que és el títol primigeni de la novel·la que va fer cèlebre la seva autora. Obiols ha trobat feina estable a Viena, Mercè Rodoreda li envia els capítols del llibre i ell, un a un, li va suggerint canvis, afegits i supressions si no és que li "ordena" fer aquests canvis, afegits i supressions. Armand Obiols no ho sabem, però Joan Prat havia de ser un home geniüt i autoritari. En aquest moment s'han acabat els "estimada" i els "t'enyoro". La Mercè passa a ser

"Ninons", com ell afectuosament l'anomenava, però les cartes acaben amb un brusc "Una bona abraçada", i res més.

És convenient en aquest punt de l'epistolari agafar la versió definitiva de *La plaça del Diamant* i veure si Mercè Rodoreda va fer cas o no a Obiols. Li va fer un cas gairebé absolut i cec, diguem-ho aviat. Les paraules, expressions i paràgrafs sencers que ell li suggereix o "ordena" suprimir no figuren enlloc; els canvis verbals que ell apunta fer són canviats; les repeticions que observa són eliminades, els afegitons, incorporats. Només molt de tant en tant Rodoreda "desobeix". Poca cosa. Assistim a l'elaboració de *La plaça del Diamant*, al seu *work in progress*, que es diu ara, no a través de la seva autora sinó a través d'un tercer. Jo m'ho he passat de primera donant cap als dos llibres, el d'Obiols, i el de la Rodoreda, fins que ha arribat un punt que he tornat a llegir de nou i sencera la novel·la, que tenia una mica oblidada.

Mercè Rodoreda va presentar *Colometa* al Premi Sant Jordi del 1960 i no va passar. Obiols, que la considera una obra mestra, s'enrabia. No coneixem el grau de ràbia de l'autora perquè la correspondència, ja ho diem, és de mitja galta, però sabem per ell que fa gestions prop del jurat per explicar-

se el veredict. El jurat, "compost per sis o set imbècils", segons un irascible Obiols, queda molt mal parat. Només se'n salva Joan Fuster, que va defensar l'obra, sense èxit.

Joan Sales, un altre Joan, accepta entusiàsticament publicar l'obra a l'editorial que dirigia, i *Colometa* passa a ser *La plaça del Diamant*. Obiols no s'hi oposa. Obiols segueix escrivint-se amb la Rodoreda, Obiols li reclama altres llibres seus per anar-los corregint, però tot i que ella li envia proves de *La mort i la primavera*, que restarà inacabada, a partir d'aquest moment la Rodoreda ha caigut en l'òrbita de Sales, que serà qui farà una feina semblant a la d'Obiols amb *Mirall trencat* i altres llibres. Però aquesta és una altra història que hem d'anar a trobar en la correspondència, molt copiosa, entre Sales i Rodoreda que fa un parell d'anys va publicar la néta d'ell, Maria Bohigas. Un altre *work in progress* de gran valor i un altre xoc de personalitats fortíssimes (al llibre de Sales hi ha les cartes d'ella. Dona de ferro).

La plaça del Diamant porta una dedicatòria: "A J.P." És clar. Ja voldrien molts escriptors tenir "editors" en el sentit anglosaxó de la paraula, amb tanta categoria i exigència. Ja voldriem els lectors que els tinguessin abans de publicar segons què. *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Androna?

A Vilassar de Mar em deixen anar la paraula *androna*. Els vilassarencs anomenen andrones (o andronetes) els carrerons estrets que separen algunes propietats. Concretament, les cases que tenen hort, eixida i barri, en el benentès que al Maresme un barri no és un veïnat sinó una porta exterior. Al DIEC descobreixo que, a banda d'aquests "passos públics d'amplària molt reduïda entre dues parets contigües", les andrones també tenen una aplicació arquitectònica: "Edícula que s'aixeca en una teulada, amb una portella, per a permetre de pujar-hi a netejar-la i adobar-la". Una edícula, o edicle, és una construcció de petites dimensions, com un quiosc. És a dir, els dos sentits de l'androna tenen una cosa en comú: la mida. En realitat, tot i l'estretor, en tots dos casos permeten el pas d'un home. I *andro-*, en grec, designa el gènere masculí. L'home. O la dona, perquè és clar que l'androna és mot de gènere femení. És a dir, que tant els carrerons de Vilassar com les construccions d'algunes teulades seran tan estrets com vulguin, però també han de ser prou amples perquè hi passi un home sense problemes. O una dona, és clar. A última hora, un androgin és un ésser hermafrodita. *

L'ULL DE L'AGULLA

DANIEL BOADA

Doncs a mi m'agradaria que els partits d'esquerra també parlessin de la immigració

